

Modernare byggregler

REMISSVAR GLASBRANSCHFÖRENINGEN

15 MAJ 2020

REMISSVAR: Modernare byggregler

YTTRANDE 2020-05-15

Glasbranschföreningen, 103 25 Stockholm

Om Glasbranschföreningen

Glasbranschföreningen är en bransch- och arbetsgivarorganisation som samlar omkring 600 fasadentreprenörer, glasmästerier, bilglasmästerier och konstinramningsföretag med sammanlagt över 5 000 medarbetare. Föreningen samlar även ett 60-tal associerade medlemsföretag som återfinns på leverantörssidan av byggmaterial. Glasbranschföreningen är en medlemsorganisation som ingår i Svenskt näringsliv.

Sammanfattning remissvar

Glasbranschföreningen finner det positivt att regeringen tillsatt en kommitté för genomgripande översyn av byggreglerna då löpande anpassning är viktig för en positiv marknadsutveckling. Branschen behöver incitament till modernisering och innovation, särskilt gällande digitalisering och hållbar produktutveckling, vilket slutbetänkandet dock inte ger önskat utrymme.

- Glasbranschföreningen instämmer i att det finns behov av att precisera och förtydliga regelverk för att öka förutsägbarheten och hoppas föreskrifterna blir så tydliga att en ny myndighet inte behövs för att säkerställa en enhetlig tillämpning.
- Glasbranschföreningen efterlyser en alternativ strategi för att komma tillrätta med byggfel.
- Glasbranschföreningen menar att kraven behöver anpassa utifrån förtätningen av städerna och ny forskning som visar de positiva hälsoeffekterna av dagsljus
- Glasbranschföreningen förordar att Boverket omprövar dagsljusfaktorn och ser mycket positivt på kommitténs förslag till Boverket att utreda om dagsljuskraven bör regleras som ett utformningskrav och därmed prövas redan i bygglovet.
- Glasbranschföreningen finner det motiverat att låta utblicken ingå som en del av lämpligheten.
- Glasbranschföreningen förordar att kravet om direkt solljus i avsnitt 6:323 avser alla bostäder, oavsett om de är över eller under 35 kvm, och att dagens formulering kvantifieras.
- Kommitténs betänkande vill öka konkurrensen och variationen genom industriellt och seriellt byggande men Glasbranschföreningen ser risker att resultatet istället blir likformighet och att små och medelstora företag missgynnas i konkurrensen från stora aktörer.
- Förslaget är tänkt att främja innovationer för att öka byggtaket utan att äventyra ett långsiktigt hållbart byggande men av betänkandet framgår inga krav på innovationerna ur ett hållbarhetsperspektiv (varken miljömässigt eller socialt).
- Glasbranschföreningen saknar digitaliseringsfrämjande åtgärder i förslaget.

Övergripande reflektion

Lagar och regler behöver anpassas till en bransch i stor förändring. Digitaliseringen ritar om spelplanen globalt, den svenska byggbranschen lider av bristande kompetensförsörjning och den ojämnbördiga konkurrensen leder till att små- och medelstora företag slås ut. Senast år 2045 ska Sverige vara det första fossilfria välfärdslandet i världen samtidigt som regeringen önskar öka bostadsbyggandet för att möta den snabba befolkningstillväxten. Lägg därtill att förtätningen av våra städer och klimatförändringarna ställer nya krav och att allt mer forskning visar hälsoeffekterna av hur vi utformar våra byggnader. Så ja, vi behöver tänka till. Grundligt. Nu har vi möjligheten att bättra en ineffektiv process och gestalta hälsosamma livsmiljöer för framtiden, att skapa förutsägbara, långsiktiga och tydliga spelregler som säkrar en hållbar, stabil produktion över tid.

Tydligare regelverk

Glasbranschföreningen instämmer i att det finns behov av att precisera och förtydliga regelverk för att öka förutsägbarheten. Byggreglerna bör ange teknikneutrala funktionskrav med mindre tolkningsutrymme. Viktigt är att förändringarna är långsiktiga och görs samlade för att regelverket ska vara överskådligt. Hellre en genomgripande förändring än spridda förändringar baserade på olika initiativ (möjligheternas byggregler och modernare byggregler).

Minska byggfel

Fel, brister och skador kostar inte bara tid, klimatbelastning och uppemot 100 miljarder kronor årligen, de medför även risk för personskador. Utredningen förslår att systemet med certifierade sakkunniga och kontrollansvariga avskaffas eftersom det inte anses motverka byggfel i tillräckligt stor utsträckning. Det framgår dock inte på vilket sätt den förenklade kontrollen inom ramen för byggherrens egenkontroll kommer att minska felen och om det till och med kan föreligga risk för att avskaffandet istället ökar felkvoten. Här vore önskvärt att utreda nya tillvägagångssätt för feleliminering. Gärna ur ett holistiskt perspektiv.

Införandet av en ny myndighet, Byggkravsnämnden

Förhoppningsvis resulterar de modernare byggreglerna i att föreskrifterna blir så tydliga att en ny myndighet inte behövs för att säkerställa en enhetlig tillämpning. Vi ser positivt på preciseringen av föreskrifterna och att de så långt det är möjligt formuleras som funktionskrav. Vi delar uppfattningen att det är viktigt att främja kunskapsdelning och innovation men önskar en närmare beskrivning av hur en ny myndighet, Byggkravsnämnden, säkerställer ökad konkurrens och hållbart byggandet om lösningarna "kan antas komma att uppfylla" gällande krav i avgöranden som är bindande för kommunerna och nämnden inte ansvarar för att säkerställa projekterings kvaliteten. Arkitektens roll att "värna människans behov och verka för god arkitektur och god planering av miljön"¹ samt kommunens lokala kännedom och hållbarhetsstrategi bör ställas i förhållande till serietillverkningens skalfördelar oftast driven av ett fåtal större aktörer. Hänsyn måste tas till att de lokala och geografiska skillnaderna i Sverige är stora och att förutsättningarna därför skiljer sig åt. Snö- och vindlasterna samt tillgången till dagsljus varierar exempelvis kraftigt mellan Ystad och Kiruna. Vi bygger tätare i storstäderna vilket påverkar såväl dagsljusintag som krav på brandskydd och markförhållandena kan uppvisa stor variation inom samma kommun. Vi önskar en studie som belägger att centralisering är rätt väg att gå för att öka innovationstakten.

¹ Sveriges Arkitekter, etiskt program och etiska regler, www.arkitekt.se/etiska-regler/

Minskning av allmänna råd, borttagande av hänvisningar till standarder

Att minska allmänna råd och ta bort hänvisningar till standarder har både för och nackdelar som bör utredas vidare. Standarder kostar men ger samtidigt god vägledning, de allmänna råden uppfattas som normerande men är samtidigt tillåtande och rådgivande.

Anpassade dagsljuskrav

Förtätningen av städerna i kombination med att solen står lågt i Norden begränsar framför allt dagsljusinsläppen till de lägre våningsplanen samtidigt som energikraven har lett till allt färre och allt mindre fönster jämfört med byggnader från tidigare årgångar. Särskilt i tät bebyggelse är det viktigt att sätta in större fönster i de lägre våningarna utan att detta krockar med Boverkets sätt att energiberäkna. Dagsljus kan enligt forskning ersätta belysning i exempelvis skolor och kontor större delen av dagen och därmed minska elanvändningen.

För att säkerställa en hälsosam dagsljusstillförsel är det viktigt att frågan lyfts redan tidigt i planeringen. Vi förordar därför att dagsljus regleras som ett utformningskrav som prövas i bygglovet med hänsyn till de lokala ljusförhållandena samt att dagsljusstillförseln säkerställs i stadsplaneringen och i detaljplaner. Vidare finner vi att den rekommenderade dagsljusfaktorn bör ses över, se avsnittet om utformningskrav dagsljus och utblick.

Utformningskrav dagsljus och utblick

Utformningen av byggnader har som främsta uppgift att skapa hållbara livsmiljöer som främjar människors fysiska och psykiska hälsa. Här spelar dagsljuset och utblicken en viktig roll varför vi ser mycket positivt på kommitténs förslag till Boverket att utreda om dagsljuskraven bör regleras som ett utformningskrav och därmed prövas redan i bygglovet. Detta särskilt mot bakgrunden av att förtätningen av våra städer och strävan efter att bygga så energisnålt som möjligt (se förslaget om ytterligare skärpta U-värdeskrav²) riskerar en otillräcklig dagsljusförsörjning. Vi finner det också motiverat att låta utblicken ingå som en del av lämpligheten och skärpa Boverkets rekommendationer.

Dagsljus delas in i diffust himmelsljus och direkt solljus, båda absolut nödvändiga för hälsan. Dagsljus och utblick inverkar positivt på motivationen och studieresultaten, minskar risken för depressioner, skyndar på tillfrisknandet inom vården, minskar risken för hjärtkärlsjukdom och högt blodtryck samt ger bättre nattsömn och förbygger därmed alla de hälsoproblem sömnbrist medför (däribland fetma, diabetes och bröstcancer). Rätt dagsljusstillförsel ökar också produktiviteten med upp till 18 procent. Marie-Claude Dubois, dagsljusforskare vid Lunds universitet, menar att vi i Sverige bör vi ta bristen på dagsljus, särskilt under vinterhalvåret, på mycket större allvar.³

Dagens lagkrav för direkt solljus är vagt formulerat. I BBR står angivet att *"I bostäder ska något rum eller någon avskiljbar del av rummet där människor vistas mer än tillfälligt ha tillgång till direkt solljus"*, här framgår inget värde för under hur lång tid eller när på året detta ska ske. Vi förordar en kvantifiering. I byggreglerna står också angivet att *"Byggnader ska utformas så att tillfredsställande ljusförhållanden är möjliga att uppnå"* och att *"Rum eller avskiljbara delar av rum där människor vistas mer än tillfälligt ska utformas och orienteras så att god tillgång till direkt dagsljus är möjlig"*. Här vore det önskvärt att precisera *"tillfredsställande ljusförhållanden"* samt *"god tillgång till direkt dagsljus"*. Boverket rekommenderar en dagsljusfaktor (DF) på minst 1,0 procent i en punkt

² Boverket. Förslag till ändring i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, dnr: 6664/2017.

³ Daylighting and Lighting under a Nordic Sky. Marie-Claude Dubois. 2019.

(internationellt är det vanligare att ange dagsljusfaktorn som ett medelvärde) i ”rum eller avskiljbara delar av rum där människor vistas mer än tillfälligt”. DF 1 procent motsvarar förenklad en fönsteryta på 10 procent av golvytan, en nivå svenska boendemiljöer enligt en studie genomförd inom ramen för SBUF-projektet ”Moderniserad dagsljusstandard” många gånger inte uppfyller.⁴ I skolor rekommenderas att DF minst bör vara 2 procent över undervisningsytan (baserat på den tidigare Skolöverstyrelsen skriftserie från 1969)⁵. 1 procent i medelvärde innebär att ett rum upplevs som dunkelt och att elektrisk belysning döljer dagsljusvariationen, 2 procent medför att delar närmare fönster upplevs som dagsljusbelysta även om elektriskt ljus är den huvudsakliga ljuskällan. Det är först vid 10 procent rummet närmar sig upplevelsen av ljuset ute.⁶ Ny forskning visar att det är dags att ompröva vilken DF-nivå som är rimlig ur ett hälsoperspektiv.

Av BBR framgår att ”För utblickens skull bör inte dagsljuskälla enbart utgöras av takfönster utan fönster ska ge möjlighet att följa dygnets och årstidernas variationer”. Vi håller med kommittén om att det finns skäl att låta utblick ingå som del av lämplighet och att föra in krav på utblick i föreskrift och därmed upptas i PBF.⁷

Viktigt att notera är att det inte bara är mängden ljus som är viktigt, även kvaliteten är avgörande. Vi behöver tillgodogöra oss de olika sorterna ljus under dagen vilket inte går att ersätta med artificiellt ljus. På sid 438 i förslaget beskrivs fönster som en grundläggande kvalitet i en bostad⁸ varför vi förordar en omprövning av dagsljusfaktorn samt att dagsljuset, solljuset och utblicken bör regleras som ett utformningskrav och därmed provas redan i bygglovet.

Lägenheter mindre än 35 kvm

Av förslaget framgår att ”Kravet på utblick innebär en boendekvalitet genom att det möjliggör utblick mot det som finns utanför fönstret, vilket är viktigt för upplevelsen av rummet och bostaden. Det har större betydelse för yteffektiva, mindre bostäder.” Kommittén vill samtidigt ta bort kravet på direkt solljus i avsnitt 6:323 för alla alla bostäder under 35 kvm eftersom det möjliggör enkelsidiga bostäder mot norr.⁹ Tolkar vi förslaget rätt skulle kommittén tillåta nybyggnation av en minsta bostadsarea på 16 kvm vänd åt norr utan tillgång till direkt solljus. Särskilt i lägenheter mindre än 35 kvm bör det ställas större krav på dagsljusfaktorn och insläpp av direkt solljus, se avsnitten utformningskrav dagsljus och utblick samt anpassade dagsljuskrav. Enligt vår mening bör kravet om direkt solljus i avsnitt 6:323 avse alla bostäder, oavsett om de är över eller under 35 kvm.

⁴ Moderniserad dagsljusstandard, SBUF, 2018, sid 1.

⁵ Boverkets webbplats, www.boverket.se › boverkets-byggregler › ljus-i-byggnader › [dagsljus/förenklad dimensionering av glasarea](#), Skolbyggnader, Skolöverstyrelsens skriftserie nr 20, 1969.

⁶ Dagsljus i stadsplanering, en skrift framtagen av White arkitekter inom projektet International Energy Agency / Task 51 Solar Energy in Urban Planning, 2019, sid. 8.

⁷ Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklad, slutbetänkande av Kommittén för modernare byggregler, Statens offentliga utredningar, SOU 2019:68, sid 439 f.

⁸ Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklad, slutbetänkande av Kommittén för modernare byggregler, Statens offentliga utredningar, SOU 2019:68, sid 438.

⁹ Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklad, slutbetänkande av Kommittén för modernare byggregler, Statens offentliga utredningar, SOU 2019:68, sid 538 och 439.

Allmänna synpunkter

Konsekvenser för små och medelstora företag

Kommitténs betänkande vill öka konkurrensen och variationen genom industriellt och seriellt byggande men riskerar likformighet och att små och medelstora företag missgynnas i konkurrensen från stora aktörer.

Hållbarhet

Förslaget är tänkt att främja innovationer för att öka byggtaket utan att äventyra ett långsiktigt hållbart byggande men det framgår inga krav på innovationerna ur ett hållbarhetsperspektiv (varken miljömässigt eller socialt). Vi menar att hållbarhetsfrågan ska väga tyngst i alla beslut, genom hela livscykeln och att lokal tillverkning ska främjas i alla de fall där det är möjligt.

Digitalisering, minskar fel och främjar hållbart byggande

Ett sätt att både minska byggfelen och öka innovationstakten skulle kunna vara att främja digitaliseringen genom krav på exempelvis digitala tvillingar och användande av BIM. Här är Storbritannien ett föregångsland där BIM har delats in i fyra nivåer, levels, och det sedan år 2016 är tvingande för offentligt finansierade byggprojekt att använda sig av som lägst level 2. Genom regeringsinitiativet Digital Built Britain är planen dessutom att lyfta BIM-leveranser för statliga projekt till level 3 som kan användas genom hela bygg- och förvaltningsprocessen.

Att samla all byggnadens data är inte bara fördelaktigt i planeringsskedet, den stora vinsten kommer i drift- och underhållfasen samt senare i återbruksstadiet. Datat är en strategisk resurs och förhoppningsvis blir det i framtiden lönsamt att ha kontroll över byggnadens ingående material. Lagstiftaren skulle genom krav på en strukturerad informationsprocess kunna skapa bättre förutsättningar för välgrundade beslut som leder till högre kvalitet genom hela livscykeln. Tids- och kostnadsåtgången samt felkvoten skulle sannolikt minska och vi skulle få tillstånd en effektivare byggprocess som främjar den av regeringen önskade ökade byggtakten. Ökad digitalisering är också en förutsättning för hållbart byggande varför det bör ställas krav på informationshantering som omfattar alla faser; från planerings- och byggfasen till drift och underhåll och slutligen slutskedet där byggnaden är att ses som en resursdepå.

Den offentliga sektorn i egenskap av tongivande upphandlare, spelar en avgörande roll i att driva utvecklingen åt önskat håll och signalerar genom valet av digitala arbetsmetoder och byggnaders utformning vilka innovationer som anses erforderliga för ett teknikskifte med målet att uppnå klimatneutralitet år 2045.

Bygga för barn, barnkonventionen

Glasbranschföreningen ser positivt på att kommitténs förslag *"fokuserar på att säkra tillgång till fönster och utblick och därmed även dagsljus i de utrymmen där barn tillbringar mest tid och överensstämmer med Förenta nationernas (FN) konvention om barnets rättigheter intention att det ska finnas tillgång till fullgoda bostäder och barns rätt till lek, vila, fritid och rekreation"*.¹⁰

I spåren av städernas förtätning och att vi bygger yteffektivare följer allt mindre plats för barns lek och fysiska aktivitet. Tillgången på dagsljus både i hemmet och skolan där barnen tillbringar över 90 procent av sin tid inomhus har därför ökad betydelse vilket styrks av forskningen som visar dess

¹⁰ Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklat, slutbetänkande av Kommittén för modernare byggregler, Statens offentliga utredningar, SOU 2019:68, sid 538.

stora positiva inverkan på barnens välmående och prestationsförmåga. Exempelvis har en omfattande fransk studie visat att tillgången på dagsljus påverkar provresultaten i matematik med upp till 15 procent och att särskilt fönster vända mot söder kombinerade med god skuggning ger gladare och mer produktiva barn. Det är dags att ta barnkonventionen på allvar, inte bara för att den nu blivit lag utan framförallt för att forskning visar att dagens barn förväntas ha kortare medellivslängd än sina föräldrar på grund av fysisk- och psykisk ohälsa kopplat till vår livsstil. Av BRIS årsrapport 2020:1¹¹ framgår också en tydligt ökad klimatoro bland barn och unga som visar att hållbarhetsfrågan har en stor inverkan på den psykiska hälsan. För att motverka detta behöver vi involvera barnen i skapandet av ett mer hållbart samhälle. Vi önskar att regeringen tillsätter en utredning i ämnet.

Vid frågor om remissvaret vänligen kontakta:
Melinda Lemke, projektledare
Glasbranschföreningen
Tel.: 08 – 453 90 75
Melinda.Lemke@gbf.se

¹¹ Hållbara liv - Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar, Bris rapport 2020:1.